

ANII FRIGULUI

Dan Stanca s-a născut pe 30 septembrie 1955 la București. A debutat în 1992 cu romanul *Vântul sau țipătul altuia* și a publicat până acum alte 23 de romane, printre care: *Apocalips amânat* (1997), *Morminte străvezii* (1999, apărut și în limba maghiară), *Ultimul om* (1999), *A doua zi după moarte* (2003), *Noaptea lui Iuda* (apărut tot la Editura Humanitas, 2007), *Cei calzi și cei reci* (2008), *Jurnalul așteptării* (2014), *Ghetsimani '51* (2015), recompensate de-a lungul anilor cu trei premii ale Uniunii Scriitorilor din România, două premii ale Asociației Scriitorilor din București și mai multe premii ale revistelor literare.

DAN
STANCA ANII
FRIGULUI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Marieva Ionescu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

© HUMANITAS, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Stanca, Dan
Anii frigului / Dan Stanca. – București: Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5765-7
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cine-i mai nefericit dintre noi?

— Știți, mă gândesc mereu la sensul vieții mele și pur și simplu rămân cu gura căscată. La urma urmei, pentru asta m-am zbatut tot timpul, să găsesc un sens, și constat că sunt la fel de neajutorat ca în prima zi...

Cam așa începea Hector Noroaie să se plângă. Dacă înainte își mai selecta confesorii, pe măsură ce îmbătrânise nu mai respecta nici un criteriu și, cum găsea pe cineva dispus să-l asculte, îi puneă omului pe tavă toată viața lui. Nu se mai jena și pe de altă parte nici nu se mai uita în oglindă. Cele două atitudini mergeau împreună. Dar purta în portmoneu o serie de fotografii din tinerețe și, profi-tând de răbdarea celuiilalt, nu ezita să i le arate. Unii îl mai repezeau, și Hector se retrăgea vizibil stingherit. De fapt, jena lui pleca de la nume. Spunea – și nu greșea – că are un nume imposibil, că așa ceva nu s-a pomenit și că de-ar trage și cu tunul nu ar găsi vreun echivalent ridicolului său onomastic. Dar Noroaie era și un nume predestinat. Neam de neamul lui nu făcuse greșelile de care el se făcuse vino-vat. Așa ajunsese un moșuleț simpatic, mititel și cam dolo-fan, care locuia într-o garsonieră minusculă – în fond, ce-i trebuia mai mult? –, hrănindu-se dintr-o pensie la fel de mică. Ce-i mai rămânea, după ce-și achita facturile, era atât de puțin, încât abia se descurca. De fumat însă nu

mai fuma, iar băutura îl trădase: organismul nu mai îngăduia nici un fel de exces. De aceea, intra într-o cârciumă, se așeza la o masă și comanda o halbă de bere diluată, din care sorbea încet, cu ochii umezi din cauza amintirilor care-l chinuiau. Singura lui dorință era de-a găsi un mușteriu dispus să-l asculte. Avea atâta nevoie să vorbească, să comunice, să se facă înțeles, încât dorința aceasta o întrecea cu mult pe cea a unui cerșetor obișnuit care imploră câțiva bănuți. El cerșea câteva minute pentru a fi ascultat. Pe de altă parte, se și rușina, așa că nu putea chiar de la bun început să-și povestească viața. Din cauza aceasta pierdea ceva timp cu „încălzirea“, ceea ce-l enerva pe individ și-l determina să nu-i mai acorde atenție. Așa se face că, de multe ori, ajungea să vorbească de unul singur. Nu era urmărit. Se încuraja însă pe sine să nu tacă și să-și susțină monologul până la capăt. Cine, totuși, mai apleca urechea spre bolboroseala lui reținea niște chestiuni amuzante. „De pildă, spunea Noroaie, în locul în care altcineva ar fi pus un aragaz eu am ridicat o stivă de cărți. Nu am mașină de gătit, doar un reșou. Mi-am cumpărat și un televizor cu cea mai mică diagonală posibilă, mai am un pat și un bufet unde țin de toate, farfuri, oale și tacâmuri, laolaltă cu două cămăși și trei chiloți... Mă mândresc însă cu fotografiile pe care nu le-am pierdut, le-am salvat de la dezastul mutării și stau ore în șir cu ochii la ele ca să chem înapoi viața pierdută. Cele mai dragi poze sunt cele în care apare mama. Ea a trăit mult, dar eu am sperat că e nemuritoare. Condițiile în care și-a dat duhul au fost mizerabile. N-o să-mi iert niciodată că, dus de nas de o puștoaică, am băgat-o pe bestie în casă, ceea ce pe mama a distrus-o. La urma urmei, conflictul dintre soacră și noră funcționează de când e lumea și a ajuns chiar un topos cultural, doar

că o asemenea constatare mai mult mă ofensează decât mă consolează...”

Cine să-l urmărească? Noroaie continua în legea lui până când, dezamăgit, se ridica de pe scaun și părăsea cârciuma în vârful picioarelor. Dar și afară vorbea de unul singur, observat ba de unul, ba de altul, care-l socoteau nebun, și probabil că sentința aceasta nu era departe de adevăr, fiindcă omul chiar că-și pierduse mințile de vreme ce se putea dedubla și se privea din exterior ca și cum ar fi fost cineva străin de sine. Îi sunau în minte versurile lui Eminescu, și parcă atunci se lumina la față: Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură încet repovestită de o străină gură etc. etc. Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost, de-mi țin la el urechea – și râd de câte-ascult ca de dureri străine?... Parc-am murit de mult... El nu murise, dar durerile nu mai erau ale lui, ci ale unui străin. Când simțea că se sufocă spunea deci că nu e el, nu sunt eu, *Je est un autre*, vorba unui poet celebru, dar de pe alt meridian, și atunci avea loc teribila dedublare, se uita la el însuși ca la o fotografie sau ca la un portret care, deși îi semăna, purta datele altei persoane. Hector Noroaie era atât de stâlcit, încât nu-și mai dădea seama de adevăratele dimensiuni. Locuia în garsoniera liliputană ca într-un cuib de cuci. O comparase inițial cu un vagin de fetiță, dar a doua comparație i se părea mai izbutită. Cucul e doar pasărea singurățății, sihastra care veghează cele mai temute schimnicii, precum cucuveaua care stă la porțile lumii de dincolo, cu-cu, cu-cu, putea să cânte așa toată ziua. Spunea deseori că nu-i trebuie mai mult, că se mulțumește cu ce are și că, dacă-l mai ține Cel de sus în viață, e cel mai fericit om de pe pământ. Față de cât suferise din cauza bestiei, prezentul era lin, lumină lină aurind ușile vecerniei.

Avusese idei, dar nu concretizase nimic. Îi invidiase pe Horia-Roman Patapievici, pe Cristian Bădiliță, pe Ovidiu Hurduzeu. Pe Cărtărescu îl devorase prin lecturi tenace și ieșea din calvar cu propria imagine ferfeniță. Față de toți se simțea mic, exact cum și arăta, iar de când mai trecuseră anii și fiecare dintre aceștia îl turtise, stima de sine se fleșcăise și mai mult și semăna cu o rufă împleticită în storcătorul mașinii de spălat.

La viața lui fusese un gazetar modest. Redactase numai știri și nu se încumetase să atace genuri publicistice pretențioase. Dar avusese idei și asta îl salvase. Creștea în propriii ochi și pentru câteva clipe putea să se îmbete și fără alcool. Ideea la care ținea cel mai mult era, hodoronc tronc, legată de Brâncuși. După părerea lui, faimosul sculptor nu murise, ci dispăruse. Când își mai permitea să se cherechească nițel, spunea că tocmai de aceea statul român dă acum din colț în colț pentru a face rost de bani ca să păstreze în țară *Cumințenia pământului*, deoarece aceasta este opera în al cărei pânțece a dispărut Brâncuși. Cum? ar fi făcut ochii mari un prezumtiv ascultător, dintre aceia visați de Noroiaie, care ar sta smirnă și nu ar pierde nici un cuvânt din expunerile sale. Repede șutuit de persoana imaginată, care nu ar fi admis o asemenea enormitate, el ar fi mers totuși până în pânzele albe. Brâncuși nu a murit, ci a dispărut. Ce contează că a existat un cadavru? Fals, copie, duplicat... Râdeau oamenii să se prăpădească, dar nu ceda. Un creator genial, continua el trăn-căneala, nu se poate despărți de opera sa. De aceea nu face mai multe, ci doar una. Scopul său nu este să realizeze ceva frumos, ci să dispară în această unică operă ca într-un mormânt și nimeni să nu-l mai găsească vreodată. Dacă opera e gata și tu, autor, te afli alături, atunci e lîmpede

că ai ratat. De aceea există și opere cu autori necunoscuți. Exprimare însă greșită, corija el. Nu necunoscuți, ci dispăruți. Până să vină admiratorii, dumnealui, autorul, și-a luat tălpășița, adică s-a furișat în interiorul operei și dus a fost. Dar mai este o posibilitate. Ca autorul să nu dispară, să trăiască mai departe, dar să poarte pe corp urmele luptei sale cu piatra. Pricepeți ce spun? se adresa el aproape revendicativ ipoteticului ascultător. De acord, revenea apoi ușor împăciuitor, Brâncuși nu a dispărut, poate că teoria asta cu dispariția e exagerată, e valabilă numai în epoca artei anonime și, de când autorul e cunoscut, a devenit imposibilă. Dar atunci, coane, se răfoia el, folosind un apelativ cu o sonoritate desuetă, cum facem deosebirea dintre artistul mare și acela doar valoros? Află de la mine, accentua Noroaie, nu opera e criteriul de departajare, ci autorul însuși. Într-un fel arăta când a început să lucreze și altfel arată după ce a terminat munca. În cazul unui sculptor lupta cu piatra determină niște malformații teribile. Și lupta cu culorile e plină de riscuri, iar poetul se ridică de la masă alb la față ca un mort, sau așa de schimonosit, încât, dacă se uită în oglindă, nu se recunoaște, dar în cazul sculptorului e mult mai mult, pricepi, coane?

Așa vorbea el prin cărciumi, sau ar fi vrut să vorbească, dacă l-ar fi ascultat cineva. Din păcate, nu se mai bucura de nici un pic de considerație. Umbla prin cartier fără nici un rost și într-un fel regreta că ieșise din acel mariaj nefericit, conform strămoșeștii înțelepciuni: rău cu rău, dar mai rău fără rău! Pe fosta lui soție – de fapt, nu divorțase – o chema Anastasia Apostoloiu, cel mai lung nume pe care-l pronunțase vreodată, nici mai mult, nici mai puțin decât zece silabe, zis până la capăt, te ia amețea. . . Mai ales că e doldora de promisiuni. A-nas-ta-si-a, adică învierea,

fica țarului, în jurul căreia s-au țesut legende fascinante... Hector Noroaie picotea cât era ziua de lungă tot încercând să-și înțeleagă destinul, cum de luase o asemenea întorsătură și se răsucise cu 180 de grade... De unde apăruse femeia aceea? De ce-i fusese tocmai lui dat s-o întâlnească? De ce nu-i fusese altuia servită? Poate că omul acela ar fi știut s-o consume folosind furculița și cuțitul, nu s-ar fi murdărit pe mâini, s-ar fi șters cu șervetul la gură, după care, cu burta plină, s-ar fi ridicat de la masă și ar fi plecat la treburi serioase. Pe când el se mânjise tot, mai rău, regurgita și mâncarea făcea retur prin esofagul iritat, dacă mai vomă în farfurie atunci era clar că se cuvenea intervenția unor organe abilitate care să-l ia de la masă și să-l transporte într-un loc menit celor cu o digestie deficitară. Anastasia îi făcuse harcea-parcea intestinale și, în loc să fie eliminată rectal, se întorcea îndărăt, mai încărcată de sucuri și secreții. Și, cu toate acestea, el continua să se întrebe care e sensul vieții. De râsul curcilor...

Fusese un băiat cuminte și nu alergase după femei. Părinții lui se remarcaseră la rândul lor prin discreție. Nu voiseră să iasă în prim-plan și să-și dea poalele peste cap. Tatăl, profesor de pian, rămăsese la acest nivel profesional și nu se simțise atras de o carieră, ehe, de solist, să intre în rândul vedetelor, să-și vadă numele tipărit cu litere de-o șchioapă pe afișele filamornicilor. Mama, profesoară de limbi clasice, la rândul ei reținută, cumpătată, nu dorise să iasă în evidență și se mulțumise doar cu gradul doi în învățământ. Poate de la ea i se trăsese lui numele de Hector, Troia, Ilionul străvechi, de fapt troienii, prin Enea, care a întemeiat Roma, sunt strămoșii noștri și de aceea nu are rost să-i simpatizăm pe greci, pezevenghi, vicleni, versatili. Latinitatea românilor trebuie căutată spre cele mai vechi

obârșii, pe coasta Asiei Mici, acolo unde, înainte să fie incendiată de ahei, strălucea odinioară Troia. La liceu ea le explicase elevilor aceste lucruri, dar se izbise de obrăznicie, nesimțire, de tupeul odraslelor de bani gata, cu vacanțe în Creta, în insulele grecești și care, dacă auzeau de un amărât dus cu chiu cu vai de părinți la Mangalia, râdeau de el cu gura până la urechi.

Hector fusese un băiat sărăcuț, fiindcă ai lui, cu un venit modest, nu-i căutaseră în coarne. Dar el nu le ceruse marea cu sarea, doar că pe la 12 ani pretinsese o mașină de scris. Tocmai apăruseră atunci pe piața românească mașini portabile Consul, iar băiețelului i se făcuse de scris, cu alte cuvinte visa că va ajunge scriitor, și deci nu i se cuvenea instrumentul adecvat? Sora lui, din prima căsătorie a tatălui, mai mare cu peste zece ani, se căsătorise cu un ziarist, om drăguț care-l răsfăța oarecum pe micul Hector. Individul avea chiar un Consul și poate că influența aceasta a contat hotărâtor. Părinții i-au cumpărat până la urmă ce-și dorise, iar el a început de la o vârstă fragedă să mângălească tot felul de cuvinte pe care apoi le dactilografia cu multă sfială.

Cumnatul său, Manole Auneanu, provenea la rândul lui dintr-o familie modestă, ceea ce i-a asigurat o origine sănătoasă grație căreia imediat după absolvirea facultății de filologie a ajuns să lucreze la organul de presă al partidului, temuta *Scânteia*, unde a avut colegi unul și unul. Nu i-a apucat pe Brucan sau pe Sorin Toma, dar s-a împrietenit cu specimene de teapa lui Traian Șelmaru și Sergiu Fărcașanu. Micuțul Hector și-i amintea pe aceștia din urmă, simpatici, volubili, veneau la ei acasă, pe Știrbei Vodă 109, asta se întâmpla pe la mijlocul anilor '60, în perioada aceea de nefirească liberalizare când tot românul

o ducea bine și credea că așa o s-o ducă până la calendele. Hector le reținuse mutrele alături de aceea a cumnatului său, mâncau, beau, fumau, discutau politică în termeni rezonabili, nici unul nu avea chef să scormonească în rahat și nici să-și pună cenușă în cap.

Târziu, după vreo patru decenii, când se făcuse om mare și bestia încă nu năvălise în viața lui, Hector Noroaie avea să afle cine fuseseră de fapt cei doi colegi ai lui Auneanu, politrucii măsluitori, activiști cu tupeu, slugi ale partidului. Nu știa dacă oamenii mai sunt în viață. Oricum, cumnatul lui murise înainte să împlinească 60 de ani, cotropit de un cancer violent. Se uita la mașina lui de scris și la mașina de scris a lui Manole, două produse ale unei alte epoci, piese de muzeu strivite ca niște melci sub șenilele Microsoft. Murise și tatăl lui, Pavel Noroaie, care, ca și el, se rușinase de nume, dar nu și-l schimbase, și poate de aceea cariera sa avusese de suferit – cine a mai văzut pianist pe care să-l cheme așa? Murise și mama, Lucreția Giugaru Noroaie, drăguța profesoară de limbi clasice, o doamnă gentilă și timidă într-o lume dominată de fiare. Dar cum își dăduse ea duhul? Hector nu bănuise că tocmai o jivină sălbatică va intra în casa lor și va sfâșia tot. Mama murise ca o sfântă în fața asediului declanșat de fiara nesătulă. El încercase în fel și chip s-o îmblânzească, dar nu era Petruchio și nici femeia nu aparținea galeriei faimoase de personaje, viața lui nu era literatură, ci întuneric dens pe care trebuia să și-l asume.

În ciuda încercărilor de-a duce la capăt un proiect fie romanesc, fie în domeniul istoriei sau al teoriei literare, nu finalizase nimic. Rămâneau toate la stadiul de proiect, după care urmau punctele de suspensie ca o dâră de pietriș sau ca o potecă lactee ai cărei stropi stelari abia